

INDOKOLÁS AZ IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐI SZAKTERÜLETEKRŐL SZÓLÓ RENDELET TERVEZETÉHEZ

I. Általános keretek

1. A jogszabályi környezet

A szakértői szakterületek fogalmát jogszabály nem határozza meg. Az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló 9/2006. (II. 27.) IM rendelet (a továbbiakban: Kompetenciarendelet) 1. §-a szerint a szakterület a névjegyzékbe történő felvételi és az igazságügyi szakterület. Ez a rendelkezés azonban valójában nem határozza meg a szakterület fogalmát, azt rögzíti, hogy a rendelet mit tekint szakterületnek.

A szakterület ennek ellenére a teljes igazságügyi szakértői működést és a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara működését és szervezetét is alapjaiban befolyásolja.

Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (a továbbiakban: Szaktv.) 84. § (1) bekezdése alapján a szakterületek tagozatokat alkotnak, amely tagozatok a Kamara működésében komoly szerepet töltenek be (pl. véleményezési jogkör, közreműködés a fegyelmi és etikai eljárásokban, közreműködés a módszertani levelek kidolgozásában, a küldöttgyűlés összeállításának az alapegységei).

Az igazságügyi szakértő névjegyzékbe vételét adott szakértői területre kérheti [Szaktv. 5. § (1) bekezdés], ezen a szakterületen jogosult eljárni, és ellenkezőleg: a szakterületén kívüli eljárás fegyelmi felelősséget keletkeztet.

A szakértői szakterületeket a bejegyzéshez szükséges képzettségi feltételekkel a Kompetenciarendelet határozza meg.

2. Szakterület, kompetencia, szakismeret

A szakterület fent bemutatott fogalmával gyakran szinonimaként kezelik a kompetencia fogalmát, ami álláspontunk szerint helytelen: a szakterület fogalma a Szaktv.-ben kilencvenszer, a kompetencia fogalma négyszer fordul elő. A közkeletű elnevezéssel Kompetenciarendeletként rövidített miniszteri rendeletben a kompetencia szó nem fordul elő. A két fogalom a Szaktv. szóhasználatában szinonim, ami gyakran vezet értelmezési zavarhoz és jogértelmezési kérdésekhez, ugyanis a kompetencia szó bevett jelentése a szakértelemmel összefüggésben szakértelem, alkalmasság, hozzáértés, a kompetenciaterület Szaktv.-ben használt fogalma azonban formális tartalommal bír.

A köznyelvi kompetencia értelmével egyező kifejezés a Szaktv. fogalomrendszerében a szakismeret: a szakértő szakkonzultánst vehet igénybe, ha a feltett kérdés megválaszolása speciális szakismeretet igényel (Szaktv. 2. § 14. pont), illetve köteles jelezni a kirendelő hatóság

felé, ha a feltett kérdés nem tartozik azon szakismeretei körébe, amelyekben jogosult eljárni [Szaktv. 45. § (4) bekezdés b) pont; bár e rendelkezéssel összefüggésben az az értelmezési lehetőség is felvethető, hogy a Szaktv. a szakismeret szót szintén a szakterülettel szinonim értelemben használja, mivel a Szaktv. kompetenciavétség néven a bejegyzett szakterületen kívüli eljárást szankcionálja, mintegy vélelmezve, hogy a szakértő a teljes szakterületének minden felmerülhető kérdéséhez ért. Ezzel szemben álló értelmezési lehetőség az, amely szerint a szakértőnek akkor is jelzési kötelezettsége keletkezik, ha az adott szakkérdés megválaszolásához, bár a bejegyzett szakterületéhez tartozik, nem rendelkezik a szükséges gyakorlattal vagy tapasztalattal].

3. Jogszabályi meghatározottságok

A rendelet felülvizsgálata a Szaktv. módosítása nélkül csak korlátozottan történhet meg.

Ennek okai a következők.

3.1. A szakterületek meghatározása érinti a Kamara törvényben rögzített szervezeti felépítését.

A Kamara szakmai tagozatai a Szaktv. 84. § (1) bekezdése szerint a Kompetenciarendelet mellékletei alapján épülnek fel. Ez a meghatározás nem pusztán formális. A tagozatok egyenként legalább öt-öt tagot delegálnak a küldöttgyűlésbe, a Szaktv. 97. § (2) bekezdése alapján szintén legalább öt-öt tagot delegálnak a fegyelmi tanács tagok listájára és a Kamara Alapszabályának 19. § (2b)-(2d) pontja alapján a tagozat delegál legalább öt-öt tagot az etikai tanács tagok listájára, az Alapszabály 21. § (3) bekezdése alapján egy-egy tagot delegál a szakmai értékelő tanácsba. Az Alapszabályban rögzített delegálási jogkörök a Szaktv. megfelelő rendelkezéseit konkretizálják.

Ezt egészítik ki a tagozatok napi feladatai, véleményezési feladatok, módszertani levelek kidolgozásában közreműködés, a szakterületet érintő szakmai munka elveinek meghatározása stb.

A hatályos törvényi szabályok a szakterületek magas absztrakciós szintű meghatározását feltételezik, ugyanis a törvényben rögzített vagy abból egyenesen következő tagozati feladatok és jogkörök ellátása még magas egyéni aktivitást feltételezve is csak akkor biztosítható, ha a tagozati létszám magas.

Mivel a tagozatok a szakterületekhez kötötten épülnek fel, ez azzal is jár, hogy a szakterületek érdemi újragondolása a tagozati rendszer újraszabályozása és a Szaktv. módosítása nélkül nem lehetséges.

3.2. A korábban bejegyzett szakértők kétszeresen is szabályozási korlátot jelentenek. Egyfelől még mindig praktizálnak olyan igazságügyi szakértők, akik a szakterületek 2006-os újraszabályozása előtt kerültek a szakértői névjegyzékbe, és azóta is a Kompetenciarendelet valamely átmeneti szabályának a hatálya alatt állnak. Ebből az következik, hogy az új szabályozást a jövőre nézve célszerű bevezetni.

Másfelől kérdés az, hogy a névjegyzékbe bejegyzett szakértőkkel vagy azokkal szemben, akik jelenleg gyakorlati vagy szakértőjelölti idejüket töltik, milyen alaptörvénykonform szabályozást lehet alkalmazni akár azért, mert szakterületük megszűnik, akár azért, mert a névjegyzékbe vételi követelmények szigorodnak vagy változnak (más, vagy további képzettség, hosszabb gyakorlat vagy szakértőjelölti idő).

3.3. Az Alkotmánybíróság a kérdés 464/B/2006.s alkotmánybírósági határozatában (a továbbiakban: ABh) vizsgálta.

Az ABh indokolása rögzítette, hogy a szerzett jog alkotmányos védelme nem értelmezhető akként, hogy a múltban keletkezett jogviszonyokat soha nem lehet alkotmányos szabályozásokkal megváltoztatni, és egyértelműen rögzítette, hogy a szerzett jogot korlátozó szabály akkor alaptörvényellenes, ha azt visszamenőleges hatállyal léptetik hatályba, vagy korábban létező jogviszonyokra is vonatkozik.

Az ABh rögzítette azt is, hogy önmagában az adott szakma gyakorlásának feltételeit szigorító szabályozás nem sért alapjogot.

Az Alkotmánybíróság a konkrét alkotmányjogi panasszal összefüggésben végül rögzítette, hogy az új képesítési előírások rögzítése számos mentességgel, többéves átmenetet biztosító türelmi idővel és átmeneti rendelkezésekkel történt, így az nem sértett szerzett jogot.

3.4. Álláspontunk szerint ez az értelmezés vezethető le – az azóta hatályba lépett – jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 15. § (1) bekezdés a) pontjából, amely szerint a jogszabály – eltérő rendelkezés hiányában a hatálybalépését követően keletkezett tényekre és jogviszonyokra alkalmazandó.

Mindebből az következik, hogy az új szabályozás tekintettel kell legyen a korábban megszerzett jogosultságokra és a szakterületeket érintő módosításokat reális felkészülési idővel és átmeneti szabályokkal vezesse be, jelentse ez akár a szakterület megszűnését, szétválását, egyesülését más szakterülettel vagy a képesítési-gyakorlati követelmények megváltozását.

A képesítési követelmények meghatározásakor állandó szabályozási kérdést vet fel az egyes képesítések elnevezésének és tartalmának módosítása, és az, hogy ezekhez a Kompetenciarendelet szabályozása hogyan viszonyuljon.

E körben a szabályozási lehetőségeket szintén a Szaktv. szabályozása korlátozza. A Szaktv. 139. § (2) bekezdés a) pontja szerint végrehajtási rendeletnek kell tartalmaznia az egyes szakterületeket, az ahhoz tartozó képesítési és egyéb követelményeket is. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a felhatalmazó rendelkezés jogalkotásra való kötelezést jelent, és kimerítésének elmaradása alkotmányos mulasztás. Ebből fakadóan a Kompetenciarendelet újraszabályozásakor a szükséges képesítések szakterületenkénti meghatározása nem mellőzhető és – a szubdelegáció tilalmából fakadóan – a rendeletben tovább sem normaalkotó hatáskörrel rendelkező, sem jogalkalmazó szervre nem delegálható.

3.5. A Szaktv. 7. § (1) bekezdése egyenértékűségi szabályt állít fel: a Kompetenciarendelet szerinti képesítéssel egyenértékűnek kell tekinteni a jogszabály által egyenértékűnek elismert

végzettséget, és a névjegyzéket vezető hatóság által egyenértékűnek elismert végzettséget. Az elismerés eljárási szabályait a Szaktv. 7. § (3) bekezdése tartalmazza.

Ebből – és a felhatalmazó rendelkezésből – az következik, hogy a szabályozás meghatározhat egyenértékű képzettségeket.

3.6. A Szaktv. nem tartalmaz elismerési szabályt a külföldi végzettségekre. E kérdésben az alapvetően irányelvi jellegű európai uniós jog átültetését szolgáló, a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvény rendelkezései irányadóak, melyre az egyértelműség érdekében hivatkozni indokolt.

II. Konceptcionális kérdések

4. Problématérkép

A Kompetenciarendelet elavult:

- szemléletét tekintve, ugyanis a szakterületi felosztás nem pusztán oktatási, tudományos vagy gyakorlati igényeket tükröz, hanem a Kamara szervezeti felépítését és a szervezet humánerőforrás-igényét (és sajnos azt sem megfelelően, lásd a 14. tagozattal kapcsolatos kérdéseket),
- tartalmi értelemben, mert nem tükrözi sem a tudomány, sem a szakértői hivatásrend, sem a kirendelői (illetve egyéb „ügyféloldali”) igények változásait,
- szabályozási szempontból, mert alkalmatlan arra, hogy e változásoknak rugalmasan meg tudjon felelni, ugyanis folyamatos jogszabálmódosítás feltételez.

A Kompetenciarendelet egyszerre kíván több funkciót is betölteni, de ebből, valamint a fent vázoltakból eredően jelenleg egyik funkcióját sem tudja maradéktalanul betölteni:

- az első és legfontosabb, hogy nem alkalmas maradéktalanul arra, hogy a kirendelők (és egyéb „ügyfelek”) számára megfelelő információt szolgáltatson arról, hogy mely szakkérdés megítélésére mely szakértők alkalmasak, ez a szabályozásnak nem is célja,
- ebből következően nem alkalmas arra sem, hogy a Kamara tagjai a tudásuknak, tapasztalatuknak, szakértői gyakorlatuknak, képességeiknek megfelelő feladatokhoz az esélyegyenlőség követelményeinek maradéktalanul megfelelően hozzájuthassanak,
- a szabályozás sajátosságai alkalmatlanná teszi arra is, hogy a kirendelők, a felek, illetve az ügyfelek, sőt akár maguk a szakértők bízassanak abban, hogy utóbb, nem ritkán formális okokból nem válnak megkérdőjelezhetővé a szakvélemények (vö. egyre növekvő kompetenciavétség-jelenség),
- nem alkalmas arra sem, hogy a vázolt rendszerben biztosítsa a Kamara tagjai számára a MISZK-en belüli arányos és igazságos képviselői lehetőségét (a tagozatok közötti létszámkülönbségek nem befolyásolják a tagozat képviselői súlyát).

5. A szabályozás fókuszpontjai

Az előző pontban kifejtettek meghatározzák, hogy a javasolt szabályozásnak mely kérdésekre kell fókuszálnia.

Ezek a következők:

- a szakterületek felülvizsgálata tekintettel arra is, hogy a szakterületek érdemben nem bonthatók tovább, és tekintettel arra is, hogy az egyes szakterületek rendelkeznek-e a tagozati feladatok ellátását biztosító létszámmal,
- a jelenleg bejegyzett szakértők jogosultságainak tiszteletben tartása,
- átmeneti szabályozás az új feltételekre,
- az elemi szakterületek felülvizsgálata,
- képesítési és gyakorlati követelmények felülvizsgálata,
- elismerési szabályok.

6. Lehetséges szabályozási megoldások

E követelmények alapján számos szabályozási javaslat merült fel, amelyek közül az érdemi végiggondolás fázisába három jutott el.

6.1. Valódi kompetencia alapú megközelítés

Az első szabályozási javaslat keresleti és eljárásjogi megközelítésű: nem az adott szakterületen szakértővé válás feltételeire, hanem a kirendelők igényeire fókuszál, azaz arra, hogy a konkrét kirendelés milyen módon történik.

E szabályozási javaslatnak a célja egyrészt annak biztosítása, hogy a jogintézmény betöltse jogállami szerepét, másrészt az, hogy azokhoz a szakértőkhöz, akiknek a szakértelmére az igazságszolgáltatásnak és a közigazgatásnak szüksége van, e feladatok el is jussanak (és azokhoz jussanak el), végezetül pedig az, hogy a Kamarán belül a szakértők érdekképviselője – legalább részben – az igazságszolgáltatásban betöltött szerep által meghatározott súly alapján legyen biztosított.

E javaslat célja egy olyan szabályozás kialakítása, amely rugalmasan tud alkalmazkodni a változó technikai, tudományos, társadalmi feltételekhez, és amely nem arra koncentrál, hogy különböző szempontok alapján milyen absztrakt szakterületek vázolhatóak fel, hanem arra, hogy a Kamara birtokában van azoknak az ismereteknek, amik ahhoz szükségesek, hogy a konkrét szakkérdés megválaszolására mely szakértők alkalmasak.

E javaslatnak sajátossága az is, hogy abból fakadóan, hogy elveti a szakkérdések és a szakterületek absztrakt kategorizálását, egyszerre szünteti meg a kirendelők és a megbízók kényszerét arra, hogy az általuk egyébként mélységében nem ismert rendszerbe illesszék a szakkérdést, és a kompetenciavétség jogintézményét is, a javaslat érvényesülése esetén a jogintézmény ugyanis kiüresedne.

A javaslat szerint **a kirendelő szervek, illetve az igazságügyi szakértői szolgáltatást igénybe venni kívánó ügyfelek** (a továbbiakban együtt: ügyfelek) nem konkrét szakértőket rendelnének ki, keresnének meg, illetve javasolnának, hanem **feladatuk a vizsgálandó szakkérdések meghatározása lenne.**

A szakkérdéseket az ügyfelek eljuttatnák az erre **kijelölt szervhez** (a javaslat szerint a Kamarához), ami egy észszerűen rövid, de **megfelelő garanciákkal körülbástyázott eljárásban határozná meg** – teljeskörűen – **azokat a** tevékenységüket nem szüneteltető **igazságügyi szakértőket, akik a szakkérdés megválaszolására rendelkeznek a megfelelő kompetenciával** (a kompetencia szót itt a szó bevett értelmében használva).

Kirendelés esetén e listából az esélyegyenlőség biztosítása érdekében a Kamara lehetőleg **automatizált, véletlenszerű kiválasztás** segítségével jelölje ki a kirendelendő szakértőt, kétséges esetekben az érintett tagozatok képviselőinek bevonása mellett.

A Kamara a döntését kizárólag a kérelemre és a tagjai által a saját képesítésükről, végzettségükről, gyakorlatukról stb. önként szolgáltatott és a Kamara által ellenőrzött adatokra alapítaná.

A döntés ellen igen rövid határidővel, nemperekes eljárásban – kizárólag okirati bizonyítékok alapján és kizárólag jogszerűségi szempontból – lenne érdemes bírói jogorvoslatot biztosítani.

Megbízáson alapuló szakértői közreműködés esetén a Kamara szolgáltatásjelleggel biztosítana lehetőséget a szakértő kiválasztására és bocsátaná az ügyfél rendelkezésére megfelelő szakértő kiválasztásához szükséges információkat.

A szabályozás anyagi jogi oldaláról vizsgálva a kérdést, ez a javaslat azt feltételezné, hogy a jelenlegi szakterületi besorolásnak csak a legfelső szintje maradna meg, az elemi szakterületek jelentősége megszűnne, és a szakértő kiválasztása nem ezeken, hanem a szakértő végzettségén és tényleges gyakorlatán alapulna.

A javaslat elfogadása feltételezné a szakértők részletesebb adatszolgáltatását is, hogy továbbképzéseikről, újabb gyakorlatukról, azaz tényleges szakismeretükről a Kamarának naprakész információja legyen.

A gyakorlat alapján valószínűleg nagyon rövid idő alatt kialakulna a szakkérdéseknek az a köre, amely tekintetében a döntés lényegében automatizálható lenne, ez akár arra is lehetőséget adna, hogy a Kamara automatizált döntéshozatalt biztosítana, és kialakulhatna egy olyan adatbázis, amely alapján a jelenleginél sokkal szervezettebb módon (az egyes szakterületek jelentőségének az ismeretében) lehetne biztosítani a szakértőknek a Kamarán belüli szakmai alapú képviseletét.

6.2. Absztrakt megközelítés

A másik javaslat anyagi jogias megközelítésű, és közös eleme a fent vázolt javaslattal az, hogy az elemi szakterületeket megszüntetné, a legmagasabb absztrakciós szintű szakterületek megtartása mellett.

Ezt a javaslat azzal váltaná ki, hogy a szakértői névjegyzékbe nem szakterületek, hanem azok a szakkérdések vagy kérdéskörök kerülnének be, amikben a szakértő ténylegesen kompetens.

E javaslat érintetlenül hagyná a kirendelés szabályait.

A javaslat elfogadása feltételezná a szakkérdések egységes megjelölését, az egységesség és a redundáns elemektől való tisztaság folyamatos biztosítását.

6.3. Organikus megközelítés

A harmadik javaslat a jelenleg hatályos rendszer szerkezetének a megtartása mellett biztosítana lehetőséget arra, hogy a névjegyzéket vezető hatóság – a Kamara szakmai segítő véleményezése mellett – a szakterületi rendszert az igazságszolgáltatás igényeinek megfelelően rugalmasan alakítsa.

A javaslat lényege az lenne, hogy a névjegyzéket vezető hatóság – a szakértői szakterületekről szóló rendelet két ütemezett módosítása közötti időszakban, a Kamara véleményének kikérése mellett – akár a felek, akár a kirendelő bíróság vagy hatóság, akár adott esetben az igazságügyi szakértő (vagy névjegyzékbe felvételt kérő kérelmező) kérelmére az igazságügyi szakértői szakterületekről szóló törvénytől eltérően, de akár általános jelleggel nyilvános hatósági határozatával engedélyezze különösen

- a) új szakterület kialakítását a meglévő magas szint tagoláson érintése nélkül,
- b) szakkérdések, illetve szakkérdés-csoportok tekintetében megállapítsa azt, hogy annak a megválaszolása mely szakterület(ek)re bejegyzett igazságügyi szakértő(k) szakvéleményét igényli, illetve
- c) az adott szakterületre való bejegyzést a rendelettől eltérő képesítés, illetve gyakorlat vagy más feltétel igazolása esetén.

Természetesen ez nem jelentené a rendeleti szabályozás kiüresítését, sőt, az ideiglenes határozatok csak a következő (legfeljebb 1-4 éves ciklusokra) ütemezett rendeletmódosításig (vagy az arra meghatározott határidőig) maradnának hatályban, és megfelelő jogalkotói döntés esetén beépülnének a rendelet szövegébe.

6.4. A törvényi szabályozás igénye

Látható, hogy mind a három fenti javaslat törvénymódosítást igényelne, az első javaslat elfogadása nem csak a Szaktv., de a szakértői kirendelést szabályozó eljárási törvények módosítását is.

A három javaslat közös abban is, hogy a Kamara (első javaslat) vagy a Minisztérium (mint névjegyzéket vezető hatóság, második javaslat) vonatkozásában megnövekedett erőforrásigénnyel járna.

Mindhárom javaslat közös azonban abban is, hogy e megnövekedett erőforrásigényt az egyéb feladatok csökkenése és az igazságszolgáltatás hatékonyabb működése kompenzálná.

7. A benyújtott szabályozási javaslat

Tekintettel azonban arra, hogy az igazságügyi tárca egyértelművé tette, hogy a belátható jövőben törvénymódosításra nincs lehetőség, a Kamara egy olyan javaslatot dolgozott ki, ami a vázolt jogszabályi kötöttségeket minden elemükben szem előtt tartja, azzal, hogy javasoljuk az első szabályozási megoldás középtávon, illetve a harmadik megoldás akár rövidebb távon való bevezetését. A harmadik megoldás akár az első megoldáshoz vezető átmeneti szabályozásként is működhetne.

A jelen javaslat lényeges tartalmi elemei – a jelenlegi, törvényileg determinált koncepció fenntartása mellett – a következők:

- a legmagasabb szintű szakterületek felülvizsgálata, javaslattétel egy szakterület megszüntetésére, amely létszámánál fogva nem alkalmas a tagozati feladatok ellátására, és jellegénél fogva idegen az igazságügyi szakértői tevékenységtől
- az elemi szakterületek tartalmi felülvizsgálata,
- az elemi szakterületek képesítési és gyakorlati követelményeinek felülvizsgálata,
- szükség szerint a szakterületek tartalmának egyértelmű lehatárolása, szakkérdések meghatározása útján,
- a normaszöveg tartalmi felülvizsgálata,
- a rendelet alkalmazásával kapcsolatos adminisztratív terhek mérséklése,
- a szakértői működésre vonatkozó gyakorlati tapasztalatok normaszövegbe emelése,
- annak a rögzítése főszabályként, hogy a szakértőnek a névjegyzékbe vételkor kell rendelkeznie a szükséges képesítéssel és gyakorlati idővel,
- a főszabálytól való eltérések tipizálása és átmeneti szabályok megfogalmazása.

RÉSZLETES INDOKOLÁS

A rendelet címét javasoljuk egyszerűsíteni. A felhatalmazásban megjelölt tárgykörök a címben mind nem jeleníthetők meg, viszont mind a szakterületekhez kapcsolódnak.

A módosítások terjedelme, valamint az, hogy a 2006-ban született rendelet immár több mint tíz módosításon esett át, és időközben új törvény is született, a rendelet újraalkotását teszi indokolttá.

Az 1. alcímhez

A korábbi kompetenciarendeletnek a rendelet hatályára vonatkozó szabályozását ebben a formában azért javasoljuk elhagyni, mert

- a) a rendelet hatályát a felhatalmazás egyértelműen kijelöli,
- b) a szabály megtévesztő, mert azt a látszatot kelti, mintha a feltételek kizárólag a felvétel, illetve a szakterület kiterjesztése során lennének érvényesek, holott a Szaktv. 13. § (1) bekezdés b) pontja alapján a feltételeknek nem csupán a felvételkor, hanem folyamatosan fenn kell állnia,
- c) azt, hogy a rendelet változásai hogyan érintik az egyes megszerzett szakértői jogosultságokat, illetve milyen átmeneti szabályok szükségesek ehhez, ennél differenciáltabban indokolt kezelni.

Ezzel összhangban a tervezet alapvetően nem kizárólag a szakértői névjegyzékbe vétel iránti eljárásbeli kérelmezőre, hanem általában az igazságügyi szakértőre és szakértőjelöltre is szabályoz.

A tervezet 1. alcíme az igazságügyi szakértői szakterületek meghatározását tartalmazza, szemben a korábbi, a névjegyzékbe vételi feltételekre vonatkozó utalással, tekintettel arra, hogy az igazságügyi szakértői névjegyzékbe vétel feltételeit a Szaktv. tartalmazza.

Ennek megfelelően – a jogszabályszerkesztésről szóló 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelettel is összhangban – a hatályos szabályozásból nem indokolt fenntartani azokat a rendelkezéseket, amelyek a Szaktv. rendelkezéseit pontatlanul, szó szerint, vagy akár csak tartalmi értelemben idézik.

A tervezet a hatályos szabályozás szerkezetével összhangban önálló mellékletekben határozza meg az igazságügyi szakértői szakterületeket. Annak, hogy a tervezet szerint csak tizenhárom terület meghatározására kerül sor, az indokolja, hogy a 2009-ben bevezetett titokvédelmi igazságügyi szakértői terület és az igazságügyi titokszakértés megszüntetése indokolt. A szakterületen tevékenykedő szakértőknek (jelenleg a közzétett szakértői névjegyzék alapján országosan egyetlen ilyen van a nyilvántartásba bejegyezve) a Szaktv. 47. § (6) bekezdésével ellentétesen jogkérdésben kellene állást foglalnia.

Annak a rögzítése, hogy az igazságügyi szakértő szakértői tevékenységet csak a szakterületén és csak az igazságügyi szakértői működésről szóló rendeletben folytathat látszólag önálló normatartalommal nem rendelkezik. Ennek a rögzítése a Szaktv. 2. § 10. pontja miatt

ugyanakkor szükséges, hiszen így biztosítható, hogy az ott az adott szakterülethez meghatározott szakkérdésekben való szakvélemény alkotása ne eredményezzen kompetenciavétiséget, illetve az, hogy e szabályok megszegése az igazságügyi szakértő fegyelmi felelősségét megalapozza.

A 2. alcímhez

A tervezet 2. alcíme a képesítési követelményeket határozza meg a hatályos szabályozással azonos szerkezetben, a tervezet szakterületeket megállapító mellékleteire való utalással.

A 3. §-hoz

Annak érdekében, hogy a már például megszűnt képesítéssel rendelkező, bejegyzett igazságügyi szakértőket ne kelljen törölni a névjegyzékből, és ne kelljen erre egyenértékűségi vizsgálatokat lefolytatni, a tervezet rögzíti, hogy annak az igazságügyi szakértőnek a képesítését, akit a névjegyzékbe az adott szakterületre már bejegyeztek főszabály szerint egyenértékűnek kell tekinteni az adott szakterületre aktuálisan előírt képesítésekkel. Ez természetesen nem érinti a hatályos szabályozásban előírt átmeneti szabályokat, melyek alkalmazására a záró rendelkezésekben javasolunk átmeneti szabályokat megfogalmazni.

Szükséges annak a generális tisztázása is, hogy a korábban előírt, de mára már például megszűnés miatt vagy egyéb okból a rendelet mellékletében fel nem tüntetett képesítések meddig fogadhatóak el. Ez egy olyan jellegű probléma, amely nem csak azt aktuális rendeletalkotás tekintetében, hanem a jövőre nézve egységesen kezelendő. Ezért a tervezetnek nem az átmeneti rendelkezései, hanem az általános rendelkezései között, állandó alkalmazási szabályként javasolt a kérdést a főszabály rögzítésével rendezni.

A tervezet – tekintettel arra, hogy a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismerésére vonatkozó szabályok e rendelet rendelkezésétől függetlenül alkalmazandóak – a honosítási és elismerési eljárásra csak kiutaló, egyszerűsített szabályt fogalmaz meg.

A 3. alcímhez

A tervezet az egyéb (ágazati) szakmai kamarai tagsághoz vagy más névjegyzékbe vételhez kötött szakértői tevékenységekre vonatkozó szabályozást teszi hézagmentessé. **E körben** javasoljuk a szabályozás pontosítását, kiterjesztését minden olyan esetre, amikor a jogszabály által előírt kamarai tagsági vagy nyilvántartotti jogviszony alapján a szakértő nem lenne jogosult a kamara tagjaként, illetve nyilvántartottként tevékenységet folytatni.

A 4. alcímhez

A tervezet nem kíván változtatni a szakmai gyakorlati idő jelenlegi szabályozási logikáján.

A Szaktv. 5. § (2) bekezdés b) pontja alapján a képesítés megszerzésétől számított legalább öt éves szakirányú gyakorlat szükséges. Ennek az ismétlése a törvényben felesleges.

A tervezet továbbá egyértelművé teszi, hogy az igazságügyi szakértői intézményben dolgozó szakértőjelölt esetében a képesítés megszerzésétől számított, a szakértői intézményben szerzett

gyakorlati időből csak a szakértőjelöltként szerzett idő számít bele a szakértői névjegyzékbe vételhez szükséges gyakorlati időbe.

A hatályos szabályozás ugyancsak indokolatlanul idézi a Szaktv. 5. § (2) bekezdés c) pontját, amely ráadásul nem is szakmai gyakorlati, hanem a szakértőjelölti időre vonatkozik. A tervezetben ennek az elhagyására teszünk javaslatot.

A tervezet az ágazati szakértői jogosultságokkal érintett szakterületek külön felsorolásának az elhagyására tesz javaslatot, hiszen ezen ágazati szakértői jogosultságok a rendelet további rendelkezéseiből egyértelműen megállapíthatóak, és a megkettőzött szabályzás csak a belső inkoherencia veszélyét hordozza magában.

Az 5. alcímhez

A tervezet a szakértőjelölti időre és közreműködésre vonatkozó, a Szaktv.-ben meghatározott főszabálytól nem javasol eltérést.

A tervezet a hatályos szabályozási tartalmat annyiban pontosítja, hogy a szakértőjelölti időt minden képesítési kategória tekintetében az adott kategóriába tartozó képesítés megszerzésétől írja elő megszerezni.

Indokolatlan adminisztratív teher, hogy a Kamara részére igazolja a névjegyzékbe történő felvételhez szükséges közreműködést a szakértőjelölt mentora. E körülmény igazolására a névjegyzéket vezető szerv eljárásában van szükség. A Kamarának nincs hatásköre arra, hogy ezt az igazolást felülbírálja. Ezért a tervezet alapján az igazolást a névjegyzéket vezető szervnek címezve, a szakértőjelölt részére adja ki a mentor, ezzel is csökkentve úgy a mentor, mint a szakértőjelölt, a Kamara és a névjegyzéket vezető hatóság adminisztratív terheit.

Az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szabályok általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: Eüsztv.) 60. § (1) és (3) bekezdése alapján a névjegyzéket vezető hatóságnak mint együttműködő szervnek a közhiteles szakértőjelölti nyilvántartásból, mint elsődleges információforrásból rendelkezésre álló adatot, azaz a szakértőjelölti jelölti időt elektronikus információátadás útján kell beszereznie, azaz nem írható elő a szakértőjelölt részére erről külön igazolás beszerzése.

Ha a rendeletben új – előzménnyel nem rendelkező – szakterület bevezetésére kerül sor, e szakterületre a Szaktv. rendelkezései alapján nem lehet szakértőjelöltet, és így aztán szakértőt sem felvenni, hiszen a szakértőjelölti névjegyzékbe vételhez az adott területen lenne szükség szakértőjelölti időre, az igazságügyi szakértői névjegyzékbe vételhez pedig szakértőjelölti időre vagy közreműködésre. A tervezet e probléma kezelésére az újonnan létrehozott szakterületek esetében általános jelleggel öt éves türelmi időt vezet be, amikor az igazságügyi szakértői névjegyzékbe vétel során csak a képesítési követelményeknek való megfelelést vizsgálják, és a jelölt felmentést kap a szakértőjelölti idő, illetve közreműködés követelménye alól. Ha a probléma az átmeneti idő alatt nem oldódik meg, vélhetően nem volt indokolt a szakterület bevezetése.

A II. Fejezethez

Az egyes szakterületekre vonatkozó javaslatokat a Kamara a tagozatok tapasztalatai alapján fogalmazta meg.

A tervezetben az egyes mellékleteken belüli indokolatlan tagolások megszüntetésére tettünk javaslatot.

A 23. §-hoz

Az okleveles adószakértői képzés megkezdésének feltétele az ötéves adótanácsadói gyakorlat igazolása, ezért ilyen esetben indokolatlan ezt az igazságügyi szakértői névjegyzékbe vétellel összefüggésben is igazoltatni.

Az adószakértői nyilvántartásba vételhez három év szakmai gyakorlat igazolása szükséges. Ezen felül további két év – a nyilvántartásba vételt követően megszerzett – szakmai gyakorlat igazoltatása indokolt csak az igazságügyi szakértői névjegyzékbe vételhez.

A tervezetben nem kerül rögzítésre az a hatályos szabály (38. §), mely szerint nem vehető fel a névjegyzékbe a kérelmező a kérelemben megjelölt szakterületre, ha a szakterületen működő szakmai kamarából a mérnöki, illetve építészeti tevékenység szakmai szabályainak megszegése miatt kizárták, a kizárástól számított három évig. Az elhagyás indoka, hogy e kamarai tagság a szakértői tevékenység folytatásának a feltétele. A kizáráshoz önmagában ilyen szankciót alkotmányosan nem lehet társítani, mert az eljárás, amiben alkalmazzák nem erre a jogkövetkezményre irányul.

A III. Fejezethez

A tervezet a szabályozás bevezetéséhez kellő, legalább fél éves felkészülési időt javasol megállapítani.

Ugyanakkor az is szükséges lenne, hogy a Kamara soron következő általános választására már az új rendeletnek megfelelő – kismértékben módosult – tagozati rendben kerüljön sor, annak érdekében, hogy a Kamara küldöttgyűlése, és ezen keresztül a küldöttgyűlés által választott tisztségviselők összetétele a javasolt szakmai beosztást híven tükrözze.

A tervezet a hatályos szabályozás átmeneti rendelkezéseinek a fenntartására tesz javaslatot. Csak ezekhez képest határoz meg eltéréseket.

A tervezet átmeneti rendelkezései és 15. melléklete egyértelmű fordítókulcsot ad ahhoz, hogy meg lehessen állapítani, hogy a korábban hatályos rendelet szerinti szakterületek elnevezése esetén melyik korábbi elnevezés melyik új elnevezésnek felel meg. A tervezet azt is előírja, hogy ezen új szakterületre az érintett szakértők hivatalból automatikusan kerüljenek úgymond átjegyzésre.

A tervezet 16. melléklete azon szakterületek fordítókulcsát tartalmazza, amelyek összeolvadnak. A tervezet azt is előírja, hogy ezen új szakterületre az érintett szakértők hivatalból automatikusan kerüljenek úgymond átjegyzésre.

Ehhez hasonlóan javasolja rendezni a tervezet azon igazságügyi szakértők sorsát is, akiknek a szakterülete kettő vagy több szakterületre „válk szét” azzal, hogy ilyen esetben a hivatalbóli eljárásában a névjegyzéket vezető szerv köteles hivatalból megvizsgálni az érintett igazságügyi szakértő képesítéseit (amelyek nála rendelkezésre állnak), és őt azon szakterületre (vagy szakterületekre) jegyzi át, amelynek a képesítési feltételeivel rendelkezik.

Ez utóbbi esetben, mivel a helytelen értelmezés az igazságügyi szakértő olyan szakterületre való bejegyzését is eredményezheti, amelyre nézve nem rendelkezik szakértői kompetenciával, indokolt, hogy opt out lehetőséget biztosítson a jogalkotó.

Az igazságügyi szakértői működésről szóló törvény módosításához

Az ISZMr. 10. § (1) bekezdéséhez

A rendelkezés a Szaktv. 47. § (4) bekezdését ismétli, hatályon kívül helyezése indokolt.

Az ISZMr. 11. § (1) bekezdéséhez

A rendelkezés a Szaktv. 2. § 2. és 3. pontját ismétli, hatályon kívül helyezése indokolt.

Az ISZMr. 11. § (2) bekezdéséhez

A rendelkezés a Szaktv. 47. § (8) bekezdését ismétli, hatályon kívül helyezése indokolt.

Az ISZMr. 19/B. §-ához:

Az a hatályos szabályozás, mely nem választja szét a felnőttek és gyermekek klinikai szakpszichológus szakértői vizsgálatát, szakmai szempontból megfelelő (lásd: komplex családvizsgálatok szükségessé, illetve a szakértők képzésében mind felnőttek, mind a gyermekek vizsgálata vonatkozásában rendelkeznek az igazságügyi szakértői vizsgálat elvégzéséhez szükséges ismeretekkel.)

Ezzel együtt számos támadás éri a szakértőket, megkérdőjelezve a kompetenciájukat, függően a peres felek érdekeitől, ami a jelenlegi jogi szabályozástól eltérő értelmezésén alapul a kompetencia rendeletnek, hiszen nincsen önálló gyermek, illetve felnőtt szakértői terület.

2018. februártól ismét elindult az ELTE égisze alatt az igazságügyi klinikai szakpszichológiai ráépített 2 éves szakképzés, mely megfelelő megoldást kínál ebben a helyzetben:

- a) egyrészt ez a képzés nyújtja az igazságügyi szakértéshez szükséges speciális ismereteket
- b) mind felnőttek, mind gyermekek igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatához nyújt kompetenciát, nem különböztet felnőtt és gyermek vonatkozásában
- c) már vannak ilyen szakvizsgával rendelkező szakértők.

Ennek a szakvizsgának kötelezővé tételével hosszú távon biztosítható az, hogy megfelelő szakmai ismeretekkel rendelkező szakértők járjanak el, akik mind felnőttek, mind gyermekek vizsgálatára pro forma is jogosultak.

Amennyiben a kérdés nem kerül rendezésre, a családjogi szakértésekben 2 szakértő (felnőtt és gyermek szakvizsgás klinikai szakpszichológus) kell bevonásra kerüdjön (kivéve azt az elenyésző számú, országosan kb. 8-10 szakértő esetét, akik mindkét szakvizsgával rendelkeznek, vagy a régi egységes klinikai pszichológiai végzettségüknek megfelelően nem került elválasztásra náluk a felnőtt és a gyermek kompetencia még.)

Ennek megfelelően a tervezet 2. melléklete képesítési feltételként szabályozza az igazságügyi klinikai szakpszichológiai képzettséget ahhoz, hogy a jelenlegi felnőtt és gyermek területi jogosultságot megszerezzék.

A szakterületre bejegyzett igazságügyi szakértők esetében a tervezet átmeneti rendelkezései 4 éves átmeneti időt biztosítanak a szakvizsga megszerzéséhez, ha a képzést már a rendelet hatályba lépésekor megkezdték.

Akik e feltételeknek nem felelnek meg, azok a képesítésüknek megfelelő szakterületen folytathatnák az igazságügyi szakértői tevékenységet.

Az ISZMr. 20/C. §-ához

Szükséges létrehozni az önálló neuropszichológiai szakértői területet, mivel a kérdéskörnek egyre nagyobb súlya van a kártérítési perekben, és a hatályos szabályok szerint neuropszichológust csak szakkonzultánsként lehet bevonni,

Az ISZMr. 22. § (2) bekezdés a) pontjához

A módosítás szövegpontosító jellegű.

Az ISZMr. 22. § (3) bekezdés d) pontjához

A módosítás szövegpontosító jellegű.

Az ISZMr. 22. § (3) bekezdés f) és g) pontjához

A módosítást az igazságügyi szakértői szakterületekről szóló miniszteri rendelet kriminalisztikai területet érintő módosításai indokolják.

Az ISZMr. 23. §-ához

A módosítások szövegpontosító jellegűek.

Az ISZMr. 27. §-ához:

A módosítások szövegpontosító jellegűek.

Az ISZMr. 28. §-ához:

A módosítások részben szövegpontosító jellegűek, részben a szakterületet érintő tipikus szakkérdésekkel egészíti ki a rendelkezést.

Az ISZMr. 29. §-ához:

A módosítások szövegpontosító jellegűek.

Az ISZMr. 29/A. §-ához és az azt megelőző alcímhez:

A módosítás a bevezetni javasolt szakterület szakkérdéseit határozza meg.

Az ISZMr. 29/A. §-ához és az azt megelőző alcímhez:

A módosítás a bevezetni javasolt szakterület szakkérdéseit határozza meg.

Az ISZMr. 33/A. §-ához és az azt megelőző alcímhez:

A módosítás a bevezetni javasolt szakterület szakkérdéseit határozza meg.

Az ISZMr. 33/B. §-ához és az azt megelőző alcímhez:

A módosítás a bevezetni javasolt szakterület szakkérdéseit határozza meg.

Az ISZMr. 33/C. §-ához és az azt megelőző alcímhez:

A módosítás a bevezetni javasolt szakterület szakkérdéseit határozza meg.

Az ISZMr. 33/D. §-ához és az azt megelőző alcímhez:

A módosítás a bevezetni javasolt szakterület szakkérdéseit határozza meg.

„A” változat: ha a szakterület a szakterületi rendeletben bevezetésre kerül, marad

„B” változat: ha a szakterület a szakterületi rendeletben bevezetésre nem kerül, elmarad

Az ISZMr. 33/E. §-ához és az azt megelőző alcímhez:

A módosítás a bevezetni javasolt szakterület szakkérdéseit határozza meg.

„A” változat: ha a szakterület a szakterületi rendeletben bevezetésre kerül, marad

„B” változat: ha a szakterület a szakterületi rendeletben bevezetésre nem kerül, elmarad

Az ISZMr. 33/E. §-ához és az azt megelőző alcímhez:

A módosítás a bevezetni javasolt szakterület szakkérdéseit határozza meg.

„A” változat: ha a szakterület a szakterületi rendeletben bevezetésre kerül, marad

„B” változat: ha a szakterület a szakterületi rendeletben bevezetésre nem kerül, elmarad

Az ISZMr. 34. § e) pontjához:

A módosítást az igazságügyi szakértői szakterületekről szóló miniszteri rendelet kriminalisztikai területet érintő módosításai indokolják.

Az ISZMr. 35. §-ához

A módosítás szövegpontosító jellegű.

Az ISZMr. 40. §-ához

A módosítás szövegpontosító jellegű.

Az ISZMr. 40/A-40/B. §-ához

A módosítás a földterület mezőgazdasági célú hasznosítására tekintettel meghatározza azokat az eseteket, amikor termőföld- (4. tagozat), és amikor ingatlan (11. tagozat) értékbecslést kell végezni.

A módosítás egyértelművé teszi azt is, hogy az egyes vagyoni értékű jogok, vagy az ingatlant terhelő kötelezettségek értékelése is a termőföld-értékbecslő hatáskörébe tartozik.

A mellékletekhez

1. Melléklet

A Tűzvédelmi, valamint személy- és vagyonvédelmi területekhez tartozó szakterületeken a névjegyzékbe vételhez szükséges képesítések felülvizsgálata történt meg, a képesítések változásainak megfelelően.

2. Melléklet

Az Orvosi, továbbá egyes pszichológiai és biológiai területeken a következő változások következtek be:

- a pszichológusképzés és praxis fejlődésének megfelelően szétválik a klinikai és mentálhigiéniai felnőtt- és gyermek szakpszichológia aszerint, hogy az egyes szakértők csak a gyermekeket, vagy csak a felnőtteket, vagy gyermekeket és felnőtteket is jogosultak vizsgálni,
- a gyakorlatban felmerült igényeknek megfelelően új szakterületekkel egészül ki a terület (pl. neuropszichológia, klinikai írásszakértés),
- egyes szakterületek képesítési követelményei módosulnak.

3. Melléklet

A Munkavédelmi területhez tartozó szakterületeken a névjegyzékbe vételhez szükséges képesítések változnak, és a terület kiegészül a munkakörnyezet szakterülettel.

4. Melléklet

A terület korábbi elnevezése (Mező- és erdőgazdálkodási, valamint élelmiszer-ipari területek) a jogszabályokban és ténylegesen is használt Agrárgazdasági területekre változik.

A területhez tartozó legtöbb szakterület megváltozik, egyes szétválnak, mások más szakterületekkel egyesülnek, és a terület szakterületeinek egy része megszűnik. A szakterületek változásait – a többi érintett területhez hasonlóan – a 15-17. mellékletek mutatják be.

Alapjaiban változnak a szakterületek képesítési követelményei.

5. Melléklet

A Közlekedési és ipari területekhez tartozó szakterületeken nem történik változás, az ipari terület – a Mező- és erdőgazdálkodási, valamint élelmiszer-ipari területekhez tartozó faipar és fafeldolgozás részleges jogutódjaként – kiegészül a faipar szakterülettel, a használati cikkek piaci ár- és értékbecslése szakterület a Kulturális területekhez kerül át.

6. Melléklet

Az Informatikai és hírközlési területekhez tartozó szakterületek köre bővül, és módosulnak a képesítési követelmények az időközben bekövetkezett változásoknak megfelelően.

7. Melléklet

A Környezetvédelmi, a természetvédelmi és a vízügyi területekhez tartozó szakterületeken nem történt változás.

8. Melléklet

A Kulturális területekhez tartozó szakterületek képesítési követelményei változnak, emellett a terület új szakterülettel bővült, a mozgókép tárgyú szakterületek pedig a ... területhez kerültek át.

9. Melléklet

A Gyógypedagógiai és egyes pszichológiai területeken a képesítési követelmények pontosítása történt meg, emellett a terület új szakterületekkel egészült ki.

10. Melléklet

A Közgazdaság, vám- és egyes pénzügyi területeken a képesítési követelmények felülvizsgálata mellett egyes szakterületek tényleges tartalmuknak megfelelő átnevezése és új szakterületek beillesztése történt.

11. Melléklet

A Lakás- és építésügyi, településrendezési, valamint az idegenforgalmi területeken a szakterületek tematikus csoportosítása történt meg.

12. Melléklet

A Kriminálisztikai területeken a szakterületek részben kiegészültek a kriminálisztika ágazati tagozódása szerint, részben ugyanezen okból szétváltak (így a fegyverszakértés), emellett a névjegyzékbe vételhez szükséges képzettségek és gyakorlati idők módosítása történt.

A tervezet a kriminálisztikai foto- és videotechnikai szakértés, valamint a kriminálisztikai informatikai- és mobilkommunikációs eszköz szakértés tekintetében két változatban tesz javaslatot. Az „A” változat szerint a szakterületek létrejönnek, a „B” változat szerint nem jönnek létre. A változatok közötti döntés érinti a 6. melléklet szerinti informatikai és hírközlési területek szabályozását is.

13. Melléklet

Az Audiovizuális média terület új neve Marketing és média területek. A terület kiegészül a mozgóképpel kapcsolatos szakterületekkel, a hangtechnika pedig a Kriminálisztikai területekhez kerül. A szakterületek új szempontok szerint állnak össze, ezért a szakterülethez jelenleg tartozó szakértők a korábbi képzettségüknek és gyakorlatuknak megfelelő új szakterületekre kerülnek átsorolásra.

14. Melléklet

A mellékletben az átnevezésen és a hivatkozások értelemszerű módosításán kívül nem történt változás.

15. Melléklet

A melléklet azokat az átnevezett szakterületeket tartalmazza – e szakterületek esetében a névváltozáson kívül a képesítési követelmények változhattak.

Vannak olyan szakterületek, amelyek esetében átnevezés és szétválás is történt, ezek mindkét mellékletben szerepelnek.

16. Melléklet

A melléklet az egyesülő szakterületeket sorolja fel.

17. Melléklet

A melléklet a szétváló szakterületeket sorolja fel.